

De facto eksproprijacija zemljišta u Grčkoj
Presuda u slučaju
Papamichalopoulos protiv Grčke

1. činjenično stanje

U skladu sa zakonom donetim 20. avgusta 1967. godine (nekoliko meseci pošto je uspostavljena diktatura), grčke vlasti su prenele pravo svojine nad velikom oblašću blizu plaže *Agia Marina* na Atici na Pomorski Fond. Međutim, deo zemljišta se sastojao od poljoprivrednog zemljišta čiji su vlasnici bili 14 podnosilaca ove predstavke ili osobe koje su podnosioci predstavke nasledili. U toku 1968. godine, u pogledu tri podnosioca predstavke doneta je odluka da im se vrati zemljište, ali je mornarica zadržala celu oblast u kojoj je nameravala da izgradi pomorsku bazu i turističke objekte namenjene oficirima. U toku 1976. godine otac dva podnosioca predstavke je izdejstvovao presudu kojom je priznato da je on vlasnik dela zemljišta, i ovu presudu je iste godine potvrdio i Kasacioni sud, ali njegovi naponi da se presuda izvrši nisu imali uspeha.

Ministarstvo odbrane je obavestilo podnosiocima predstavke 1980. godine da im se ne može vratiti zemljište zbog toga što je planirana izgradnja pomorske baze, ali da je u toku proces sa ciljem da im se dodeli drugo zemljište na Atici. Komitet stručnjaka Ministarstva za poljoprivredu je odredio koje zemljište treba da im bude dodeljeno, ali ni ova odluka nije primenjena. Koristeći postupak predviđen zakonom iz 1983. godine podnosioci predstavke su nakon toga izdejstvovali odluku Ekspropriacionog odbora, koju je Kasacioni sud potvrdio u poslednjoj instanci 1988. godine, i kojom im je priznato pravo svojine na zemljištu koje se nalazilo u *Agia Marini*. U međuvremenu, Ministar poljoprivrede ih je obavestio da na Atici nema raspoloživog zemljišta za razmenu i predložio im da u zamenu uzmu zemljište u prefekturi Pirej, koje je bilo udaljeno 450 kilometara od zemljišta koje im je mornarica oduzela. Međutim, u trenutku kada je Evropska komisija za ljudska prava usvojila izveštaj zemljište im još uvek nije bilo dodeljeno zbog nedostatka raspoloživog zemljišta u državnoj svojini. Dva postupka za povraćaj zemljišta i više postupaka za naknadu štete koji su bili pokrenuti protiv mornarice još uvek nisu bili okončani.

2. Odluka Suda

U predavci Evropskoj komisiji za ljudska prava od 7. novembra 1988. godine podnosioci predstavke su se pozvali na član 1. Prvog protokola, tvrdeći da je mornarica protivpravno okupirala njihovo zemljište 1967. godine i da oni do dana podnošenja predstavke nisu bili u mogućnosti ni da koriste svoju imovinu niti da dobiju naknadu.

Vlada je osporila svim podnosiocima predstavke, osim nasljednicima *Petrosa Papamichalopolous-a*, status vlasnika zemljišta jer im pravo svojine nije bilo priznato sudskom odlukom, a postupci koje su podnosioci predstavke pokrenuli 1977. godine još uvek su trajali. Evropski sud je smatrao da se za potrebe ovog spora podnosioci predstavke moraju smatrati vlasnicima zemljišta u pitanju.

Povreda prava na koju su se podnosioci predstavke žalili je počela 1967. godine. U tom trenutku Grčka je već bila ratifikovala Evropsku konvenciju za ljudska prava i Prvi protokol. činjenica da je Grčka otkazala Konvenciju u vreme diktature (od 13. juna 1970. godine do 28. novembra 1974. godine) nije je, prema članu 65. Konvencije, oslobodila obaveza sadržanih u Konvenciji u pogledu akata koji su se dogodili pre tog datuma.

Okupacija zemljišta podnosilaca predstavke od strane mornarice predstavljala je jasno mešanje u njihovo pravo na mirno uživanje imovine, ali cilj ove mere nije bila kontrola upotrebe imovine niti je ona predstavljala formalnu eksproprijaciju. Međutim, od 1967. godine nadalje podnosioci predstavke nisu bili u mogućnosti ni da koriste svoju imovinu niti da je prodaju, poklone ili stave pod hipoteku. Koraci koje su vlasti preduzele posle ponovnog uspostavljanja demokratije sa ciljem da se izvrši zamena za druge parcele iste vrednosti nisu imali uspeha.

Gubitak svake mogućnosti da raspolažu svojom imovinom, kao i neuspeh pokušaja preduzetih do tog trenutka da se situacija popravi, doveli su do dovoljno ozbiljnih posledica da bi se ova situacija smatrala slučajem *de facto* eksproprijacije na način koji nije u skladu sa pravom na mirno uživanje imovine. Zbog toga je Evropski sud zaključio da je izvršena povreda člana 1. Prvog protokola i da ona još uvek traje.